

Pályázatok

A budapesti orth. Izs. hitközségnek egy főmaslach-állás betöltendő.

Feltételek: 1. Harmincöt éven aluli életkorú, jómegjelenésű, nős legyen. 2. Képesítés és szigorúan vallásos életmód elismert orth. rabbik által igazolandó. 3. Erőteltjes, kellemes hanggal rendelkezék, hogy mint *הנהל* és *בעל קרא* is működhessék. 4. Eddigi foglalkozás és családi állapot hitelesen igazolandó. 5. Fizetés megegyezés szerint. Útiköltség csak a meghívottaknak térítetik meg.

Bizonyítványmásolatokkal felszerelt pályázati kérvények május 20-ig alulírott hitközséghez (VII., Dob-utca 35.) küldendők be.

A budapesti aut. orth. Izs. hitközség előjárósága

A füzesabonyi orth. hitközség azonnali belépésre egy második kántor-metszői állásra — amely elemisták tanításával és a sameszi teendők ellátásával van egybekötve — pályázatot hirdet. Költség csak meghívottaknak lesz megtérítve.

Felhívás és értesítés

Tisztelettel értesítem a t. c. közönséget, hogy április 25-én és 26-án, szombat és vasárnap délután: 4 órakor *חמ"א* megkezdem — egyelőre a „Chevro T'hillim"-ben (Rombach-utca 16.) — a 13 éven felüli iparos ifjúság Tóraoktatását és vallásos nevelését.

Szüilők, kereskedők, iparosok, gyárosok és egyéb munkaadók! Küldjétek fiaitokat, alkalmazottaitokat — akik sem a Tamudtórát sem a Tiferesz Bachurimot fel nem keresik — a tanuláshoz!

Óvjátok meg lelketeket és gyermekeket, valamint alkalmazottaitok lelkeit! Vegyétek tudomásul, hogy egyedül a Tóra és a vallásosság az az életelixir, amely az embernek e földön a legnagyobb lelki megnyugvást szerzi és a túlvilági életet is biztosítja.

Eltökélt szándékom, ezen a téren lankadatlanul dolgozni és minden erőmet latba vetni abban az irányban, hogy létesíttessék segélyalap, mely a szombattartás miatt küzdő alkalmazottak — továbbá a szombattartó ifjúság önállóságát és elhelyezkedését célzó törekvések — ügyét szolgálja meg.

A n. é. közönség szíves pártfogását kérve, jegyzek

hittestvéri üdvözléssel:
LEBOVITS SZTRUL rabbi
Budapest (Akácia-u. 13.)

Apró hirdetések

Pályázatok és apróhirdetések díjszabása: Minden szó egyszeri beiktatása 16, vastagon szedett betűkből 32 fillér. Állástkeresőknek 10, ill. 20 fillér. Legkisebb hirdetés díja P 2.—. *Az összeg előre küldendő be;* lehet 10 filléres levélbélyegekben is, jelítség levelek továbbításához 20 fillér bélyeg mellékelendő.

KERESEK perfect, megbízható orth. szakácsnót, „Szobalány” jelige.

JÓCSALÁDBÓL való, intelligens, németül beszélő leányt keresek, szerény fizetéssel, két gyermekem mellé. Fényképes ajánlatokat, Pápa Frigyesné, Pápa, címre kérek.

PARÁDON megnyit a Breuer-féle orth. kóser penzió. Autóbusz-megállónál. Kosztot fürdőbe is szállít.

FŐZNI-sütni tudó orth. leány, szigorúan vallásos családhoz kerestetik. Budapest, Király-utca 14.

GYERMEKEK mellé vagy háztartásba ajánlkozok középiskolát végzett, németül is beszélő orth. úrileány, Zollschau Vilma, *Völcséj-Lövő*, Sopron-m.

NEGY KÖZÉPISKOLÁT végzett, felsőruha-varrásban perfect intelligens úrileány gyermekek mellé ajánlkozok. Háztartásban is kisegít. „Szorgalmas, ügyes” jeligére.

KERESEK, kis- és nagymunkát jól dolgozó, valamint aranyjavításokat is rendszeren elvégző órásségédet, azonnali belépésre. Teljes ellátást és rendszeres fizetést adok. Weiszberg Herman, Szerencs, Rákóczi-út.

KÖTŐDE, harisnyaszemfelszedés, fejeles, fürdőruha mértékszabó, elkészítése és javítása, átalakítása, gyorsan, olcsón és szakszertűen. Oppmann, Sip-utca 6. szám.

LEGSZIGORUBBAN vallásos, csinos éssz-chájilt keresek hozományval 45 évesig, nyugdíjas állásban levő özvegy ember részére. „Özvegy 52” jeligére.

FÉRJHEZMENNE 32 éves, szép, tess varrónő, biztos megélhetéssel bíró vallásos kereskedő vagy iparoshoz. Hozomány van. „50 évesig” jeligére.

JOBB PESTI CSALÁDNÁL teljes ellátást keres orvos. „Streng kóser” jeligére a kiadóba.

PERFEKTEN főző, fiatal, szigorúan orth. szakácsnót május 1-re keresek. „Fiatal” jeligére a kiadóba.

Imakönyvek, taliszrok,

atórók, szfórim, sasz, misnájosz, ujak, használtak, dúsz választékban beszerezhetők KAHAN & FRIED cégénél Munkácsoson.
(Vevőknek ingyen árjegyzék.)

NYOMDÁSZ, SEGÉD, szedő-nyomó, volt böcher, szombattartó helyen alkalmazást keres. Cím: Neumann József, Poroszló.

NÖTLEN, iparra jogosult pékségé, aki komlóskenyér készítésében jártas, azonnal állást nyerhet. Schwarz Izsonál, Szarvas.

DEBRECENBEN elsőrangú orth. kóser étterem: *Klein, Piac-u. 70.* (Olcsó és kitűnő lakodalmi szervirozás.)

KÁNTOR-METSZŐHÖZ benősülne 24 éves, jóhangú int. volt böcher, képzett kántor. Igénye: egyszerű, házias, vallásos fiatal leány, megfelelő hozományval. „Vallásos 24” jeligére.

ERŐS fizikumú, vallásos házból való, 17 éven felüli tanoncot felvesz. Gombó Jakab péksége, Salgótarján.

BENŐSÜLNE 30 éves szolid, vallásos fiatalember. Egzisztenciával bíró fiatal elvált vagy özvegy asszony sem kizárva. „Volt böcher” jelige. (20 filléres bélyeg.)

VALLÁSOS, németül beszélő, háztartásban jártas, megbízható zsidóleányt gyermekek mellé keresek. „Debrece” jeligére.

BENŐSÜLNE jesivát járt 25 éves fiatalember. „Vallásos, intelligens” jelige. SZÉP, csinos, 22 éves jómenetelű saját üzlettel rendelkező leányomnak intelligens vallásos fiatalembert keresek. „Drogéria” jelige. (20 fill. bélyeg.)

JÓ CSALÁDBÓL való fiatalember, volt talmudista, kereskedő, szigorú orth. házba benősülne. „Minden információt kibíró” jeligére a kiadóba. (20 fill. bélyeg.)

EGZISZTENCIÁVAL bíró jó családból való fiatalember kereskedő, volt talmudista, nőül venne szigorú orth. szellemben nevelt ügyes leányt. „Jó lelkűt keresek” jeligére.

JÓ MEGJELÉNÉSŰ, intelligens, jó házból való fiú tanulóknak felvétetik. Deák Ernő, civat. és cipőárúháza, Pásztó.

HITOKTATÓI állásra, vagy biztos egzisztenciába, vallásos volt böcher benősülne. „25 éves” jelige. (20 fill. bélyeg.)

MÁTRAFÜREDEN a közismert orth. kóser Klein-penzió modern új villában, folyóvizet szobákkal, előszobával május 1-én megnyitlik. Külön gyermek-üdülő 6 éves kortól. Reichman Mór kecskeméti tanító vezetése mellett napi 5 pengőért. *Prospektus: Ifj. Klein Sámuel, Gyöngyös.*

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:
GROSZBERG JENŐ

Springer nyomda Bethlen Gábor u. 33.

אללנעמיינע יידישע צייטונג

ZSIDÓ UJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

Alapította:
Groszberg Lipót *לפ*

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VII., KERTÉSZ-UTCA 48
Telefon: 42-5-90. Csekk számla: 50.791.
Egész évre: 20 pengő. Külföldre P 25.

Szerkeszti:
Groszberg Jenő

Parlamentari vita a sabosz körül

Londoni jelentések szerint, az angol alsóház a vasárnapi kereskedelem korlátozásáról szóló javaslatot (*bill*) tárgyalta a múlt héten. A javaslat 5-ik pontja az orthodox zsidóság szempontjából rendkívül fontos, amennyiben ez a pont azt tartalmazza, hogy

a szombati nyugalmat tartók, vasárnap délután 2-ig nyitva tartatják műhelyeiket, illetve üzleteiket.

A *bill* körüli vita, a tárgyilagossága, az angol parlamenthez méltó magas színvonalra követhetében és a perspektívák miatt, amelyet megnyit: rendkívül megiszívlelendő.

Volt egy indítvány, hogy csak az legyen megállapítva, hogy bizonyos módzatok mellett megengedhető a vasárnapi munkaszünet felfüggesztése. Ez ellen felhozták azt, hogy ilyen módon akár milyen nem-zsidó ember, üzleti szempontból majd szombati munkaszünetet tart a vasárnapi erősebb forgalom kedvéért. Egy konzervatív képviselő egyáltalában ellenezte, hogy a törvényjavaslatban szó legyen a zsidókról és annak is ellene volt, hogy kivételt engedélyezzenek. Egy munkáspárti képviselő viszont szabatosabb körülírást kívánt, mert hisz a zsidó szombati nyugalom szombat este véget ér és így tehát szombat este és vasárnap délelőtt lehetnének nyitva az üzletek, ami rossz vért szülne a környezetben. A zsidók által lakott londoni *Whitechapel* városrész képviselője viszont azt kívánta, hogy a szombattartók üzletei ne csak kettőig, hanem délután 6-ig legyenek nyitva. Egy konzervatív képviselő ezt teljesen jogosultnak tartotta, mert ez felé meg az angol hagyományoknak, amelyek minden vallásos meggyőződést tisztelnek és elősegítenek. Némelyek viszont azt mondták, hogy ez a túlságos kivételezés alkalmas lenne, faji

és vallási ellentétek kirombantására és ennek elkerülésére maguk a zsidók sem kívánják az excepcionális helyzetet. A vitának a vége azután az lett, hogy elfogadták az eredeti javaslatot, amely szerint a szombattartók, szombat este nem nyithatják ki üzleteiket, ellenben megtehetik ezt vasárnap délután 2-ig.

A vita eredményével meg lehetünk elégedve. A zsidó kereskedő főszempontja ennél a kérdésnél nem a presztizs, nem a jogegyenlőség formális keresztülvitele, hanem az, hogy meg akarja valósítani a Tóra előírását: „Őrizétek meg ezeket a törvényeket, amelyeket az ember tegyen és éljen...”, azaz: meg akarja őrizni a vallási tradíciókat és emellett élni szeretnének. A szombati nyugalom a munkából elvont 25 órát, ezt valamiképpen pótolni kell és így tisztelettel kell megemlékezni az angol parlamentről, amely 6 órai munkakárpótlást ad; bizonyára abból indulván ki, hogy semmiféle államnak nem lehet az érdeke, hogy adóalanyait tönkretegye. Milyen messze állnak ettől a szemponttól sok más európai államban.

De nagyon tanulságos is ez a parlamenti vita. Látjuk belőle, hogy *Whitechapel* zsidónegyed kereskedői között is voltak olyanok, akik nem helyeztek súlyt a szombati nyugalomra. Ezt a jelenséget nálunk is tapasztalhatjuk igen nagy mértékben.

Nem szabad azután elfelejtenünk a vitának következő mozzanatát: az egyik képviselő felhossa, hogy a zsidó ne különítse el magát, a másik a vallásos tradíciót a legmesszebbmenő módon tiszteletben akarja tartani, harmadik viszont, vallási és faji ellentétek kirombantásától fél, és az a különös, hogy mind a három képviselő ugyanegy párt-hoz, a konzervatívhoz tartozik. Látjuk tehát, hogy ez az irányzat a zsidóság felé jelentheti a hagyomány tisztelét,

de egyszersmind bizonyos gyanakvó rezerváltságot.

Mit mutat mindez? Igazolja az orthodox zsidó életfelfogást: az öröm közepette is gondolni kell a *chórbán*-ra, az angol parlamenti vitában a gölűsz szempontja is megnyilatkozik. De szem előtt tartva a mai viszonyokat, hálát kell adni Istennek, hogy vannak még országok, ahol tekintettel vannak azokra, akik az évezredek törvényeket a sabosz szentségét odaadással, áldozatkézséggel megőrzik, egy ilyen dolgot iránt érzéketlen külvilággal szemben.

A német zsidóság példás áldozatkészsége

Elmult Peszach ünnepe, amelyen többször említettük a sanyarúság kenyerét, Ennek emleg-tése ta'an sehol nem volt most oly iőcszerű, mint Németországban. Viszont vigasztaló, hogy most rendkívül komolyan igyekeznek megvalósítani a hagada intését: „aki éhezik, jöjjön és egyék.” Most fejeződött be Németországban az u. n. *Winterhilfe*. A téli segélyt az állam szervezte, de egy rendelet értelmében kizárták belőle a zsidókat. Ellenben megengedték, hogy a zsidók önmaguk körében szervezzék meg ezt az akciót, és megincült egész télen át a munka. Az eredmény a mai német viszonyokra való tekintettel, rendkívül kedvezőnek mondható. Annyira kedvező volt, hogy az államhatalom egyszerűen megvámolta az akciót. Az egyes adatok rávilágítanak arra az óriási erőmegtésztésre, amelyet a zsidóságnak önfenn-tartásáért folytatnia kell. Így például Frankfurtban 450 férfi és nő fáradozott azon, hogy minden zsidótól kérjen hozzájárulást a segélyakcióhoz. Előbb azt hitték, hogy 2500 személyt kell segíelyezni, a tél folyamán kiderült, hogy közel a dupláját.

A „litvániai Jeruzsálem“

Vilna a zsidó köztudatban úgy él, mint a „litvániai Jeruzsálem“, ahol a legnagyobb talmudi kapacitások működtek és ahonnan egykor, 150 évvel ezelőtt, Rabbi Eljáhú vilnai gaon besugározta az egész zsidóságot az ő nagy zseolításával. A város fölött a világháború következtében különféle viharok vonultak át és ezek nyomot hagytak a városon, amint ezt egy most ottjárt külföldi hírlapíró cikkeiből látjuk. Mindennél a hanyatlás és a visszafejlődés nyomai láthatók. Valamikor 45 százaléka a lakosságnak volt zsidó, most már csak 33 százalék. A városnak 180.000 lakosa közül 60.000 zsidó. A gettó szűk utcáiban a kis üzlethelyiségek igen gyenge forgalmat bonyolítanak le, az egyes bolti helyiségeken ott lóg a szomorú cédula, hogy „kiadó“. A kereskedelem legszélsőbb periferiájához tartozó területen működnek a szegény zsidók. A zsidópiacra a leghasznavetlenebb dolgokat összevásárolják a parasztoktól és régi, kopott cipőt, ruhát, cserélnék helyébe. Ezt a foglalkozási ágat még nem vették ki a zsidók kezéből, már csak azért sem, mert a parasztság legszegényebb rétege veszi igénybe. A nagy szegénység dacára nem lehet tapasztalni elkeseredést, még mindenek fölött ott honol a vallási érzés, az örökkévalóság hitének bizonyos nyugodtsága, amelynek fényénél a földi dolgok tulajdonképpen mellékesek. Azért van az, hogy ha elérkezik az ima ideje és bejönnek ezek a szegény, rongyos ruházatú emberek a templomba, akkor hirtelenül ájtatos és tiszteletre-

méltó imádkozókká varázsolódnak.

A zsidóvárosban van az öreg Klauz, ahol most is mutatják a helyet, ahol R. Eljáhú, a Gaon imádkozott.

Mellette van a régi Straschun-féle könyvtár, amelyet Matiszjohú Straschun, a híres vilnai tudós alapított és hagyott a hitközség részére.

A szegénység és elhanyagoltság látszik a régi zsidótemetőben. Egy nagy része szabadon áll, és már sok helyütt nincsenek is meg a sírkövek. Csak a gaon sírja szomszédságában még vigyáznak a maczévokra. Körülötte tanítványai és volt társainak síremléke áll.

A gaon sírhelye el van borítva kvit'lkkel, amelyekre imádkozó zarándokok felírták az ő kívánságait.

A sírja fölött egy kis házikó áll, amelynek fala azonban már dűledezik. A temető egyik sarkában külön kis sátorban van a „*gér czedek*“ sírja azaz annak a gróf Potoczkinak, aki átért a zsidó vallásra, amiért 1746-ban nyilvánosan elégették. A sírja fölött egy fatöng van. Azt mondják, hogy a háború előtt még egy nagy fa nőtt ki sírja fölött, amelynek emberi alakja volt, de pár évvel ezelőtt a szomszéd kaszárnyában lévő lengyel katonák lefűrészelték a fát és csak a töngje maradt meg. A maga különállóságában így is különösen hat. Hiszen ott nyugszik egy katolikus gróf, aki 190 évvel ezelőtt a zsidó vallás igazságáért vértanúhalált szenvedett.

A kapuvári főrabbi

Lapzárta után jelentik nekünk: Ismét kidőlt egy a régiek közül: *R. Mór Rosenberg* kapuvári főrabbi nincs többé az élők sorában. A megboldogult, aki a pozsonyi jesiva tanítványa volt, 83 éves kort ért el.

A haláleset hírére az egész Dunántúlról érkeztek hitközségi kiküldöttek és rabbik a temetésre, mely szerdán, április 29-én folyt le, általános, mély és bensőséges részvét mellett. Az Orth. Központi Irodát főt. *Kohn Farkas* csornai főrabbi, a Központi Bizottság tagja, képviselte a Fvájó-n, melyen számos heszped hangzott el. — **תנצ"ה**

A kaszárnyák körül

A köv. sorokat vettük:

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr!

Igen figyelemre méltó, amit becses lapjának egyik mult számában olvastam a vajra vonatkozólag, mert tudvalevő, hogy minden vajas sütemény margarin gyanus. Ezzel kapcsolatban felhívom figyelmét arra, hogy a cukrászok és a gyárak *tojásfehérjét pótló anyagot használnak „albumin“ néven, amely marhavérből készül; puszerlik és más egyéb sütemények készítésénél talál alkalmazásra. A tojástpótlót ugyanis olcsósága miatt kedvelik. Aki tehát súlyt helyez a kaszárnyákra, cukrászsüteményt csakis megbízható firrásból használhat*

Ugyanez az eset az *ecetnél* és konzerveknél is, amelyeknek most a szeszénja indul meg. Mivel sok cég borcetet gyárt, amely *nészecz*-gyanús, ajánlatos meggyőződni az ecetnél, vajjon nem forog-e fenn az említett vallási aggály esete. *Medakdek*

BUDAPESTI AUT. ORTH. IZR. HITKÖZSÉG.

Értesítjük a t. c. közönséget, hogy VII., Dohány u. 56. sz. a. mézárszéket nyitottunk.

A budapesti aut. orth. izr. hitközség x Olvassa el, Most került forgalomba JUBADONT orth. kóser fogkrém, mely Pollák Ábrahám bonyhádi rabbi úr útján kiküldött megbízott felügyeletével lesz gyártva. Ezen orth. kóser fogkrém, mely a mai modern fogtechnika előírása szerint készül a mai kor minden vívmányának megfelelően van összeállítva. Tegyen próbát és mint hithű zsidó, meg fog győződni annak tevélmúlthatatlan jósága felől. Kapható minden fűszer, csemege és rövidárú üzletben.

Elcsendesedtek a palesztinai zavargások

(Saját tudósítónktól.) Jeruzsálem, ápr. 30. A multheti sajnálatos zavargásoknak, egy Kohn nevű budapesti orth. zsidó fiatalember is áldozatául esett. A vértanúhalált halt vallásos fiatalember a néhai R. Mordecháj Kohn z. c. l. budapesti orth. kántornak a Szentföldre kíváncsult fia volt.

Az arabok még mindig tartó sztrájkjától eltekintve, ma már viszonylagos nyugalom uralkodik az országban.

Jeruzsálem, április 27. Palesztinában se tegnap, se ma nem került sor újabb rendbontásokra. Az országban teljes rend uralkodik. Az arabok sztrájkja ezzel szemben tovább folytatódik és ezzel akarnak nyomást gyakorolni a kormányra az arab követelések teljesítéséért. A legfőbb muzulmán tanács a főmufti elnökletével ekként szövegezte meg az arab követeléseket: a zsidó bevándorlás és földvásárlás betiltása, arab nemzeti kormány alakítása. Ezzel szemben a főkormányzó kijelentette, hogy az arabok nem számíthatnak politikai eredmények elérésére zavargások és sztrájk révén, különben sem lehet szó a fenti követelések teljesítéséről. A sztrájk tegnap nyugodtan folyt le úgy Jeruzsálemben mint a többi városokban, ahol őrzőerők óvták a rendet.

Több zsidó kolónia ellen támadást kíséreltek meg az arabok, de mindenütt visszaverték őket és véres fejjel vonultak vissza. Moseh Shertok, a Jewish Agency politikai osztályának vezetője nyilatkozatot adott a Havas ügynökség tudósítójának:

— Semmi sem félemlítheti meg a zsidókat, akik tudatában vannak annak, hogy a politikai előítéletek fölött győzedelmeskedni fognak a gazdasági tényezők és az arabok el fogják ismerni a két nép egyenlő státuszát Palesztinában. Csak ezen az áron lehet politikai béke közöttünk.

A palesztinai sajtó számos esetet sorol fel, amelyek zsidók és arabok barátságáról tanuskodtak. A jaffai és tel-avivi arab zendülések idején egyes jaffai arab notabilitások s kereskedők, segítsegére voltak zsidó barátaiknak és otthonaikban rejtették el őket, amíg a veszély elmúlt és az is megtörtént, hogy Tel-Aviv határáig kísérték a veszélyeztetett zsidókat. Ugyanekkor tel-avivi zsidók is védelmet nyújtottak a városban tartózkodó araboknak és a támadások veszélye elől védve, Jaffa határáig kísérték őket.

Mult csütörtökön Haifa elővárosában megölték egy szefard zsidó nőt. Az arab tettes a rendőrség előtt kijelentette, hogy személyes okokból követte el a gyilkosságot.

A palesztinai lapok lelkes hangon számolnak be arról, milyen hősiességgel viselkedett a zavargások egyik kritikus pillanatában *Uziel*, Tel-Aviv szefard főrabbi. Amikor az arabok felgyújtották *Neve Salom* jemenita városnegyed kis zsinagógáját, a főrabbi maga szállott szembe a támadókkal, személyesen vett részt a tűz eloltásában és maga mentette ki a zsinagógából a Tóratekerceset.

A szentföldi lapok szószerint közlik *Disengoff* tel-avivi főpolgármester gyászbeszédét, amelyet a tel-avivi zsidó áldozatok temetésén tartott:

— Testvéreim! — Nem haltatok meg hiába. Minden csepp vér, amely ennek a hazának földjére hullott, megkértszerezi, megsokszorozza a mi energiánkat. Ünneplősen fogadjuk siroto előtt, hogy töretlen bátorsággal folytatjuk a mi művünket. Mindenikek helyét, ezek fogják betölteni, akik kívülről özönlenek hozzánk. Ezek az emberek fogják folytatni a ti műveteket, míg eljő Izráelnek s országának a megváltása...

Az angol miniszter a zavargásokról

Az angol alsóházban több interpelláció hangzott el a palesztinai zavargások ügyében.

Thomas gyarmatügyi miniszter válaszában közölte, hogy a Ház elé részletes jelentést fog terjeszteni a kormány, amely 16 zsidó és 5 arab halott-ról, 75 zsidó és 72 nemzsidó sebesült-ről számol be. A gyarmatügyi miniszter ezután hangsúlyozta, hogy a törvény és a rend fenntartása Palesztinában egyedül és kizárólag a kormány dolga és mindazok ellen, akik megszegik a törvényt, alkalmazni fogják az összes hatalmi eszközöket. A kormányt ettől se felkelések, se fenyegetések nem fogják eltéríteni.

Ó-TÁTRAFÜRED! MAGASTÁTRA!

Értesítem a t. c. közönséget, hogy orth. kóser penziómat a nyugodt és csendes fekvésű Depandaus és Erika villákban elsősorú komforttal berendezve, egész évre megnyitottam. Elő és utószezonban mérsékelt árak; ugyanakkor esküvőket és banketteket is vállalok.

Bővebb felvilágosítás: SCHREIBER MÓR Penzió, Stary-Smokovec (Telefon: 43)

Wedgwood ezredes: Tudja-e a gyarmatügyi miniszter, hogy az arabok fegyvere főleg a kés és nem-e tartja szükségesnek a kormány, hogy a lefegyverzési akciót erre a fegyvernemre is kiterjessze.

Thomas miniszter: Nem voltak még tapasztalataim késéssel, de meg fogom vizsgálni a dolgot.

Husz zsidó halott

Jaffában az arabok kirabolták a Disengoff et Co cég irodáját és raktárát. Ugyancsak Jaffából jelentik, hogy le-tartóztattak egy arab rendőrt, mert az a gyanú ellene, hogy leszúrta Izrael Ábrahám jemenita zsidót. A jaffai és tel-avivi kórházakban újabb haláleseteket regisztráltak a jaffai és tel-avivi zavargások során történt súlyos sebesülések következtében. A zsidó halottak száma ezzel húszra emelkedett.

Mi újság Budakeszin?

A mult héten egyes sajtóorgánumban közlemény jelent meg, mely a fővárosi orthofoxia által meglehetősen frekvenciát nyaralót: *Budakeszin*, a zsidó közönség szempontjából itélve, igen ferde világításba helyezi. A tudomásunk szerint is, alapnékülnek nem nevezhető közleményekkel szemben a következő megnyugtató nyilatkozatot kaptuk:

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr!

Én, aki télen-nyáron Budakeszin lakom és dolgozom, a község előjáróságával és lakosságával a legteljesebb mértékben együtt vagyok, állítom a következőket. A község előjárósága, élén a közismerten liberális főjegyzőjével, elkövet mindent, hogy Budakeszi forgalma fel-lendüljön és ott mindenki a lehető legjobban érezhesse magát. Ennek az érdekében arra törekedne, hogy a kiadandó lakások a közönségesség követelményeinek megfelelően legyenek. Ki is doboltatták, hogy akinek kiadandó lakása van, hozassa azt rendbe és jelentse be a község előjáróságnak! Ugy azt a községi orvossal ellenőriztethessék. Úgy látszik, ez a dobolás adott okot a rosszhírnék félreértésre és annak terjesztésére. Budakeszi lakossága a multban megmutatta, hogy a másvallásuakkal szemben mennyire toleráns, hiszen a nyaralók 90 százaléka zsidó vallású volt és most, úgy mint a jövőben szeretettel várják őket.

Soraim közléséért hálás köszönetet mondva, maradtam őszinte tisztelettel kész híve: *Dr. Gosztonyi Vilmos*

Eredeti angol szöveg-különlegességek Kazár Nándor
posztókereskedőnél V., Deák Ferenc utca 14. — Szombaton zárva.

őz. PAPPER DEZSŐ-NÉ
orth. kóser fűszer,- sajt,- vajkereskedése
Budapest, VII., Dob-u. 19. Tel.: 345-30.
IDEI KÓSER JUHTÚRÓ

NEUVIRTH TESTVÉREK
ÓRÁS ÉS ÉKSZERÉSEK
Budapest, VI., Király-utca 28. Telefon: 201-46.

Brillians, ékszerek, ezüst dísz tárgyak, gyertyatartók, menórák, serlegék, tórafelszerelések nagy választékban. — Olcsó árak. — Alkalmi vételek — Saját műhely — Brillians, arany és ezüst bevéltás. — Szombat és ünnepnap zárva

Minden benne van a Talmudban

I.
Az újságok jelentése szerint Dél-Mexicóban olyan törzsre bukkantak, amely csak a jelképes beszédet érti, nem pedig szavakkal fejezi ki magát. Ez a híradás így nem nagyon valószínű, sokkal inkább hihető, hogy idegenek előtt nem akarták magukat elárulni. Erre vonatkozólag a Talmudban (Chagigó 5) találjuk a következő kis elbeszélést:

Hadriánus császár nagyon szerette a bölcs emberek beszédjét és sokat tárgyalt Rabbi Jehajsiá ben Chananjóval. Egyszer történt, hogy a császár előtt ott állott a tudós és azonkívül egy a zsidóságot megtagadó eretnek. Az eretnek jelképesen elfordította arcát, amire Rabbi Jehajsiá kinyújtotta kezét feleletül. A császár nagyon kíváncsi volt, hogy mit jelentenek e jelképes mozdulatok és először megkérdezte a rabbit, hogy mit beszéltek. Erre azt felelte: — Ő elfordította arcát, amivel azt akarta jelképezni, hogy az Ur elfordította kegyes arcát tőlünk. Én kinyújtott kézzel azt akartam neki mondani, hogy I'ten oltalmazó keze mégis ki van nyújtva reánk.

Ezek után Hadriánus megkérdezte az eretneket. Ezt felelte:

— Én azt jeleztem neki, hogy oltalmazójuk elfordította kegyes arcát tőlük.

— De mit felelt ő neked?

Az eretnek kénytelen volt bevallani,

hogy bizony azt nem tudja. Erre a császár nagy haragra gyulladt és halálra ítélte, mert azt mondotta, aki a jelképes beszédet nem érti, az ne kövessen el tiszteletlenséget jeladással a császár előtt...

II.

A londoni lapok szerint valaki furcsa módon csinálta meg végrendeletét. Elment egy tetoválóhoz, aki tetovált írással leírta hátára a végrendeletet, mert nem akarta, hogy bármilyen módon elvesszen, vagy meghamisítsák. Amikor ezzel készen lett, akkor hivott egy közjegyzőt, hogy hitelesítse. Csakhogy a közjegyző azt kívánta, hogy ő maga írja ezt alá. De mivelhogy a hátára nem tudott írni, a tetováló egy kanyaruló vonalat vezetett egész a felső combjáig és ott azután aláírta az illető.

Az egész történet emlékeztet arra, amit a Misnában (Gittin 19.) olvasunk: „Ha valaki válólevelet ír a feleségének egy rabszolga kezén, és azután odaajándékozza neki a rabszolgát, akkor a válólevele érvényes.”

x Felhívjuk igen tisztelt hölgyolvastink figyelmét Spitz Herman cég selyem és szövét árúházára, mely a Nemzetközi Vásár heteiben is Erzsébet-körút 26. szám alatti helyiségében rendezti nagy tavaszi vásárát. Legdivatosabb selyem és mosó anyagai a cég kiakataiban is feltűnnek olcsó árakkal.

HEIDEN JENŐ
SZAKLÁTSZERÉSZ
M A B I szerződéses szállítója
Budapest, VII., Király-utca 21.
Szombaton zárva.

Leány- és fiú-
Tavaszi kabátok
ruhák és cipők 16 éves korig
dús választékban
Székely Jenő cégnél
IV., Petőfi-Sándor-u 9 és Váci-u, 7

Kérje mindenütt
az orth. כשר
JUBADONT fogkrémet

BECKERT HUGÓ
parókakészítő specialista
A legújabb modellek
állandóan raktáron.
Budapest, Dob ucca 27
(Skrek-ház) Mérsékelt árak!

Keresek önálló, független, 35-45 év körüli vallásos urat, aki a háztartás minden ágában perfekt és aki egyedül álló uriember lakását mindeneslánnyal rendszerben tartaná. — Kimerítő ajánlatokat referenciákkal „Rendes otthon” jeligré a kiadóba kérek

A bonyhádi rabbi úr felügyelete alatt gyártja:
FELES ISTVÁNNÉ
STOMATIN 23 PERYXOL
fogápoló cikkek gyára
Budapest, Rottenbiller utca 8.

Chevraválasztás Budapesten

Vasárnap, április 26-án folytak le a budapesti orth. Chevra Kadisa választásai, mely választás kimenetele elé — a megelőző nagy agitáció folytán — élénk várakozással tekintettek. A dr. Stern Simon választási bizottsági elnök és Mayer Miksa biz. alelnök által kellő tapintattal vezetett választás a legnagyobb részben és nyugodtan folyt le. Négy lista forgott köz-kézen, melyek közül a hivatalos lista győzött maradéktalanul. E szerint az eredmény a következő:

Dr. Friedmann Izidor elnök, Schlesinger Adolf alelnök. Választmány: Adler Vilmos (új), Berger Sámuel, Bohrer Jakab, Boxhorn Mózes, Böhm Jakab, Frankl Adolf, óbudai Freudiger Ábrahám, óbudai Freudiger Lipót, Friedmann Jenő, Groszberg Jenő, Herczog József, Kecskeméti Adolf, Klein Ignác, Kolmann M. W., Korein Dezső, Mayer Ignác, Mayer Miksa, Paskusz Mór (új), Reitmann Manó, Róth Henrik, Salgó József, Schächter Armin, Schmelzer Mór (új), Schönberger Fülöp, Spitz Herman, Sputz Sándor, dr. Stern Simon, Strauszmann Dániel, Weisz Mór.

A választás után este bankett volt, melyen barát és ellenzék a legszebb harmóniában ünnepelte az ujonnan megválasztott elnököket, aki a Chevrát és intézményeit már eddig is oly szépen felvirágoztatta.

Amidőn dr. Friedmann Izidor, az érte küldött deputáció élén a banketten megjelent, harsányan megéjeneztek és Korein Dezső üdvözlő beszédére meghatottan válaszolt.

Mély benyomással volt a jelenvoltakra Fischer Armin szónoki rutinnal előadott felszólalása. Ő — úgy mond — az ellenzék táborában volt, de készséggel meghajtja zászlaját a többség döntése előtt, mert abból I'ten szava csendül ki: „Kajl hamajn k'kajl Sadaj”...

Az elnökség beiktatását és a vezetőség többi tagjának megválasztását a május 3-i alakuló ülésen fogják megcéjteni.

Nyilttér*)

A multheti füzesabonyi pályázatban közzétett állás haszógasz g'vül alatt ál. Füzesabony, 1936. ápr. 27.

König Izidor metsző

*)Az ezen rovatban közöltekkert a szerkesztőség nem vállal felelősséget.

Egy hitközség-baja...

Egy pesti nem-orth. zsidó lapban az alábbi közleményt olvassuk:

„Egy jó hírű vidéki hitközségben nagy a háborúság. Nem tudják eldönteni, ott volt-e a pap azon a disznótoros vacsorán, vagy sem. Ő maga azt mondja, hogy ott volt ugyan, de nem evett. Csak mint néző volt jelen. (Egész bizonyosan így is történt.) No és ezenkívül más p'etykák is szállodnak a levegőben, amelyet ezek során egy revolverdörrenés is megcsökkentetett. Jött a fegyelmi az Országos Iroda is beleszólt, végre hírt szerint consilium abeucit kapott, melyet azonban ő nem fogadott el. A mérges anyag pedig egyre gyűlik. Az I'ten szerelmére, tessék már leszállni a hír szárnyáról és gyorsan befejezni az ügyet! Nem jó az, ha a papról sokat beszélnek és ha a be nem avatottak, akik nem ismerik a kulisszatitkokat, csak a szembenálló felek huzakodását és rossz kedvet figyelik az egyiktől is, meg a másiktól is résztvevően kérék: Tulajdonképpen — mi a baja?”

A nem nagyon jól sikerült szójáték (mi a baja?) nyilvánvalóan a bajai neológ hitközségre céloz. És erről is van szó. De ilyen esetben alkalmazni kell a Mislé megállapítását: „Jobb a nyílt feddés, mint a titkolódzó kímélet.” Vagy ne írjunk a dolgról, vagy pedig mondjuk meg nyíltan, hol uralkodnak ilyen furcsa állapotok. Ennek megjelölése általános zsidó érdek.

Különbö is nyílt titok, hogy a bajai hitközségben egészen elfajultak a viszonyok. A hitközség előjárósága nem kér a rabbifunkciókból, holott neológ hitközségekben ezek teszik ki a vallásos élet főmegnyilatkozásait. Az elő-

járóság kiadta a rendeletet, hogy nem szabad engedni a papot sz'firót számlálni. Amikor Peszach utolsó estéjén a kántor az ima végéhez érkezett, belekezdett a sz'firóba, de a rabbinak igen szép baritonhangja van, ő is rázendített és akkor ugyanolyan hangzavarban, de szomorú jellegzetességgel, volt része a közönségnek, mint némely kisebb orthodox hitközségben Szimchasz Tórákor a vigadózó balébatimnak, amikor valaki a kántor elől elchappolja a műsaf előimádkozást s duettben recitálnak, egymást túlkiabálva. A pap erre feljelentette a kántort a világi hatóságnál. Lesz még erről tárgyalás.

Bajok vannak ott a P'maan jirbü recitálásánál is. Érdekes, hogy némely községben a neológ papok, akik egyébiránt túlteszik magukat fontos szabványokon, éppen a P'maan jirbü hangos recitálásának szokásához ragaszkodnak. Amikor vagy 30 évvel ezelőtt megkérdezték egy Pest szomszédságában levő neológ községben az epés nagytudású dajont, hogy miért mondja az ő papjuk oly sokáig a P'maan jirbü-t, azt felelte:

— Azért, mert nagyon soká tart, amíg elérkezik az — „emesz”-hez...

A bajai eset, akárhogy is dől el a végén, rendkívül szomorú perspektívát nyújt, és nem káröröm, hanem inkább hálaadás a gondviselésnek, ha kijelentjük, hogy nálunk orthodoxoknál ilyesféle okokból eredő machlojkák még sem fordulnak elő, mert ha vannak viszályok, akkor mindig bizonyos elvi alap és vallási buzgóság nyilatkozik meg bennük.

Hölgyeim! A vásár alkalmából a nyári divat bel- és külföldi sima és mintás selyem különlegességei, modern gyapjúszövetek és mosóru ujdonságai, melyek a tavaszi és nyári idényt uralkják, feltűnő olcsó Spitz Herman cégnél kaphatók, Budapest, Erzsébet-árakban csak körül 34. sz. (Royal Orfeummal szemben). Telefon: 44-3-52 (saját házban) Szombat és ünnepnap zárva.

Első forrásból kaphat
ezüst tórafelszerelést, szédertálat, gyertyatartót, menórát, arany, ezüst és briliáns ékszereket, órákat

Heiden Leó

ékszerésznel,
Saját üzem. Szombaton zárva. Gyári árak
Budapest, Király-utca 21. Tel.: 3-81-10.

Három lépés — I'ten ujjja (Háborús naplóból)

...A beszarabiai határon volt dandárparancsnokságunk. Még akkor jobb idők jártak, mint most a Brussilow offenzíva alatt a nagy visszavonulásnál. Ugy a tünk ott mi, telefonisták, mint a hal a vízben. Akkor nem féltünk a hidegtől, esőtől, nem volt hiányunk semmiben, Hónapokig egy helyen, Toporoutzon tel. jesítettünk szolgálatot. Hozzathattunk Csernovitzból, Sačagorából, amit szemünk, szánk megkívánt és — mondhatni — olyan életet folytattunk, mintha nem is harctéren, hanem otthon Dunaszerdahely, foglytáborában lettünk volna, őrszolgálaton.

Szép, általunk gondozott, öntözött virágos, méhkasokkal teli gyümölcsös kert közepén állott a sok srappel és gránáttalalat dacára sértetlen, erős inkolaépület, ahol laktunk és csak a rajvonal felé néző ablakai voltak a puskalövésektől szétzúzva és dupla, erős deszkákkal pótolva. Csupán egy ablak állott még üvegtáblákkal gyakran kijavítva, hogy világosság és levegő szűrődjék a szobába, ahol legszívesebben tartózkodtunk, mert itt némileg biztos helyen éreztük magunkat.

Ehhez az ablakhoz szoktunk ülni, vagy állni, ha irtunk, olvastunk vagy imádkoztunk. És csodálatos, hogy hosszú ottlétünk alatt egyszer sem jött puskalövés az ablakba, amikor valaki ott volt, míg a többi becséskázott ablakok gyakran koppantak a golyóktól, melyek a vas, tag deszkákba fúrva elgyengülten megakadtak.

Egy szép tavaszi szombat reggel, amikor semmi harci zaj nem hallatszott, csak a madarak csicseregése és a méhek zsongása töltötte be a levegőt, bátorságot vettem magamnak, hogy kint a szobában végezzem el a szombati sachrisz és műsaf imát. A nap szépen, hívogatóan ragyogott a keleti égen és ontotta felénk aranyos, melegítő sugarait. Szinte elfelejtettem, hogy harctéren vagyok, mintha otthon Dunaszerdahelyen, a jellegzetes kis zsidó városkában élveztem volna a szombati itenadta pihenés örömeit.

Pozsonyi származású, öreg Hochberger bajtársammal, akivel igen sokat beszélgettem, tárgyaltam, vitakoztam vallási dolgokról, a Mindenható nagy hatalmáról, együtt mentünk ki a szabadba a még egy ép ablakunk mellé, amely mögött, mint egy Asylumban, a szobában bármikor nyugodtan mertünk tartózkodni. Itt aztán kelet felé fordulva, egymás mellett állva átengedtük magunkat

az éhitatnak: imádkozni, hálát adni szombat napján, I'ten szabad ege alatt...

És hol halkan, hol fennhangon mondtuk el szép sorjában reggei imánkat anélkül, hogy éhitatunkat valami megzavarta volna. Áltunk egy helyen mozdulatlanul, csak a *sachris* semajno eszré végén az „*Ajsze sólajm bimrajmov*” mondasánál tettük meg egyszerre, szinte katonásan a három lépést hátra és vissza. Folytattuk aztán szép rendben a *müszaf-imát*, miközben azonban az ablakainkkal szemben levő északi front rész felől énk puskaropogás volt hallható.

Járórok találkozhattak és lövöldözhettek egymásra. Mi az ablakot talizmánunknak tartva, mindamellett tovább mondtuk a semajno eszré-t és a végéhez érve ugyancsak egyszerre rebegtük:

— *Ajsze sólajm bimrajmov* — és hármat visszafelé léptünk — *hü jaasze sólajm ólénü*

Ebben a pillanatban, mikor az ablaktól 3 lépésre hátrább voltunk, go'yó süvitett előttünk és az egyik ablaktábla, amelynk irányában pár pillanattal előbb a fejünk volt, ezer darabban csörömpölvé hullott a földre.

Kissé megjéjünk, de a jó Mindenható segítségét közvetlenül érezve, mondtuk tovább:

„...V'al kol jisroel voimru ómén' — és újból visszalépve az ablakhoz, mintha mi sem történt volna, folytattuk imánkat: — En kéljakénü, én kaadajnénu, én k'malkénü..."

Hirdettük tovább, hogy nincs más, mint az egy I'tenünk, aki segíteni tud. Ő, a mi pajzsunk, ami o'talmunk, véctünk, akinek hálát adunk és adjunk mindenkor... **PICK BELA.**

(Orosz harctér, 1916. július 27.)

Epizódok a hunfalvi gaon életéből

VI.

A hunfalvi gaon ellene volt mindenféle újításnak vallási téren. Amikor felmerült az a kísérlet, hogy peszachi spirítust gyártsanak, a legerélyesebben szembeszállott evvel a vállalkozással, mert attól félt, hogy e cikknek elterjedésével igen sok vallási botlás (*mich-sajl*) következhetik. Mikor Galiciában, vallástalan héber iskolahálózatot kezdtek kiépíteni, és a belzi Rebbe hozzáfordult véleményezés végett, ő a meghatározottabban ellenezte. Növendékeitől és tanítványaitól hasonló következetességet követelt.

E tekintetben nagyon jellemző és bevilágít fenkölt jellemé és hajthatatlanságára az a levélváltás, amelyet R. Leoni Spitzer szépesváraljai főrabival folytatott, amikor Spitzer főrabbi még pápai egyetj rabbi volt és nem akart bemenni a pápai nagytemplomba, mivelhogy ebben az 1869-iki kongresszus előtt épült templomban a *l'lemer* nem a közepén állott. Arról volt szó, hogy megválasztják a hitközség dájonjává azon feltétel alatt, hogy bemegy ezentúl a templomba. A Mester kijelenti, hogy anyagi érdektől eltekintve ebben a tekintetben nincs jogszámlása az engedékenységnak. (A templomot később átépítették.)

Hogy tanítványaival szemben milyen jóságos volt, mutatja a következő eset. Egyik jeles növendék meglátogatta a Mestert, aki szívélyesen üdvözölte és kérte: foglaljon helyet. A tanítvány azonban a nagy meghatottságtól és a régi tiszteletteljes emlékektől áthatva, nem mert leülni, másodszori felszólítás után sem, s mosolyogva mondotta:

— Én megállok a helyemet ugysis... Erre a Mester azt mondotta:

— Azt elhiszem. De mit fog mondani egy idegen, aki látja ezt a hely-

zetet. Azt fogja mondani: „A hunfalvi rabbi különös ember, jön hozzá egy ilyen tudós tanítványa és nem is ülteti le”. Természetesen nem fogja tudni, hogy milyen beszéd folyt le közöttünk.

Amikor egyik növendéke felvilágosítást kért tőle, *hogyan* tanuljon, a Mester nagy elfoglaltsága dacára részletesen útbaigazítja:

— Elsősorban a fő a tárgyismeret (*b'kiüssz*), de azonkívül ki kell válogatni egy-egy tárgykört és elmélyedni bele! Naponként tanulni kell *Ajrach Chájimot*, *Mógén Avrohommal* és *Machszis Hasébell*. Természetesen mindennap tanulni kell egy *müszor-széferből*...

Erkölcstani szabályokat is közöl, amelyek mindegyike klasszikus értékű és csodálatos mélységű. Nem is csodálható tehát ennek következtében az, hogy teljesen szavahihető tanuk szerint a *bobovi* Rebbe azt mondotta egyik vendégének, amikor megtudta, hogy Hunfalván tanult:

— A mesterétől kaptam levelet, amelyet naponként átolvasok...

A belzi Rebbe is azt szokta mondani, hogy a hunfalvi gaon egy levelét minden 4 napban egyszer átolvassa.

A háború alatt megkövetelte tanítványaitól, hogy a legnagyobb nélkülözések dacára sem felejtkezzenek meg a Tóra törvényeiről és véleménye az volt, hogy a háborús kényszer nem menti fel őket a *kasriussz* szigorú betartásától. Rendkívül nagyra becsülte azoknak a működését, akik lehetővé tették a katonák rituális élelmézésének berendezését.

Tanítványai mesélik, hogy Pestről egyszer táviratot kapott, hogy igen tekintélyes beteg emberért imádkozzék. Ezt különös áhítattal tette, oly odaadással, hogy feltűnt. Később *Frankl*

Adolf országos elnök elbeszéléséből kiderült, hogy az illető egy gyűlés alkalmából nagyon erősen megtámadta a hunfalvi gaont — a jelenlevő rabbik egyike ellen irányult véleménye miatt — olyannyira, hogy a gaon kénytelen volt otthagyni a gyűlékezetet. De most, amikor a segítségét kérték sértőjével szemben, a legnemesebb módon tett eleget a kérésnek.

A háború végével egészségi állapota egyre rosszabbodott. Amikor 1919-ben, az összeomlás után, a szlovenszkói orthodoxia vezetési sürgős feladatuknak tartották, hogy a beállott új helyzetben megmentsek az orthodox tradíciókat, azaz: magyar mintára megszervezzék az irodát, a Mesterre való tekintettel a közeli Poprádra hívták össze az összesjevetelt. A gyűlést megnyitotta főt. *Schreiber Akiba* pozsonyi főrabbi és felkérte a gaont az elnöklésre. Erre a Mester összeszedve utolsó erejét, a következőket mondotta:

— Igenis, meg kell szervezni az orthodoxiát. Én tudom, milyen fontos ez a vallásosságunk fenntartása szempontjából, hisz alkalmam volt látni, ahogy 50 év előtt, milyen szent buzgalommal munkálkodott az én nagy Rebbeben, a *K'szav Szajfér* a magyarországi független orthodoxia megteremtésén. Nagy szerencsének *s'chijó*-nak tartom, hogy jelen lehetek ezen a gyűlésen, amelyen az én nagy Mesterem méltó unokája elnököl.

E szavak után leült és átengedte az elnöklést a pozsonyi főrabbinak.

E nevezetes ülés után pár hétre rá elhunyt.

Ha összegyűjtenék összes leveleit, ez a kötelesség hálás tanítványaira hámul, akkor még jobban kibontakoznék az ő nemes, hódolatra készítő, utánzásra kötelező és lelkesítő nagy alakja.

A Szanzi...

Niszta 25-én volt a megdicsőült szanzi cacik, a „Divre Chájim” *Jahrzeitja*.

A nagy Čadik I'tenbe vetett bizalma megingathatatlan volt és minden erejével igyekezett azt hívei szívében is megszilárdítani Midón valaki panaszkodott előtte a rossz megélhetés miatt, így szó't hozzá:

— A parnosze miatt nem szabad búslólni, csak mindennap így kell imádkozni: „Világok Ura! Te mindenkinék megélhetéséről gondoskodik, kérlek, gondoskodj az én megélhetésemről is...” Ez az egész, a többivel nem kell törődni...

Egyízben Semini Aczeresz előestéjén a Rebbe vacsora után híveinek kíséretében, szobájába vonult vissza. A hívek közt több hírneves rabbi és előkelő vendég volt, akik a Mester körül helyezkedtek el.

— Rebbe — szóla't meg az egyik rabbi — holnap fogunk *Gesem*-et becsolni, esőért könyörögni, kedvező tehát az alkalom, hogy a Mester fohászok-jék érettségét, hogy parnosze legyen... A rímanovi Rebbe, Reb Mendele is ilyenkor imádkozott a parnoszeért...

— Ugyan-ugyan — válaszolt a Rebbe — fontos, hogy életünkért könyörögjünk, a parnosze az magától jön. „Aki életet ad, az kenyeret is ad...” mondják bölcsseink.

A hívek azonban ismét kérelték, de ő nem tágitott és fölöslegesnek tartotta a parnoszeért imádkozni. Az idősebb hívek azután elfáradva, pihenőre tértek és csak a fiatalok maradtak a Rebbenél.

— Rebbe — szóla't meg az egyik — mitévő legyen egy apa, kinek leányát férjhez kell adni, de a házasság költségeire, egyetlen fillérje sincs?

— Arra ne legyen gondod — felelt a Rebbe — van kívüled még egy mechüten, amint bölcsseink mondják: Három társ van az emberben... — tehát a Teremtő is egy mechüten, törődjön ő a költségekkel... De különben figyeljetelek ide elbeszélésem nektek az én esetemet, hogyan történt velem, amikor *Ráce* leányomat férjhez adni vittem, messze Oroszországba. Midón itthon a menyegzőre készültem, nem volt egy fillérem sem, de lakott a városban kívül egy vámszedő, aki adott nekem két forintot a költségekre és ezzel utaztam el családommal a menyegzőre és ha sok költségbe is került, a jó I'ten megsegített és mindjén, amire szükségem volt, meg volt nekem. De amikor oda érkeztem, ma-

denből kifogytam és egyetlen fillérem sem volt, ennek dacára nem estem kétségbe és így szóltam a nászhoz:

— Bocsásson meg mechütem, de egy fillér hozományja sincs leányomnak. Ha mégis óhajtja a lakodalmat, akkor jó, a lakodalom meglehet, mert itt van a menyasszony. Ellenben ha nem akarja, úgy is jó, mert mielőtt idejöttem, útközben, nem messze ide, egy faluban kértek engem, hogy maradjak ott szombatra, tehát oda utazhatom... A mechütem ezt hallva, többé nem beszélt pénzről és így is megtartották a lakodalmat, minden pénz nélkül, a jó I'ten segítségével...

— De mit tegyen egy apa — szóla't meg egy másik chosíd — kinek gyermekei kenyeret kérnek, mert éhesek, az apa azonban nem adhat nekik, mert nincs pénze kenyérré?

— Nem te vagy az egyedüli atyja gyermekidnek — válaszolt a Rebbe — nekik van még egy atyjuk az Égben, aki biztosan gondoskodik kenyeréről, ha gyer-

Értesítjük tisztelt

vevőinket hogy,

VII.,

DOHÁNY-U. 56

szám alatt az ujonnan nyílt orth. *שני משא* megszár-szék helyiségében saját kezelésben

fióközletet nyitottunk

ahol az összes füstölthús különlegességek, finom felvágottak, friss kolbászaruk és huskonzervek eredeti főzletli árban kaphatók.

Skrek Lipót Rt.

orth. *שני משא* szalámi, kolbász és konzervárnyár,

SUDAPÉST VII., DOB-U 27. FIÓKÜZLETEK:

VII., Baross tér 16.

VI., Nagymező utca 50.

Központi vásárosarnak.

VI., Szondy utca 35.

VII., Dohány utca 56.

Miskolc, Nyiregyháza.

mekei éhesek... Figyeljetelek ide elbeszélésem nektek a *glacsovi Rebbe Reb Mechele* történetét. Egyszer Reb Mechele, mint gyermek, sírva ment apjához, aki éppen tanult és kért tőle kenyeret, mert éhes... Az apja elutasította őt, hogy nem éhes és nem adott neki... A fiú azonban megzavarta őt a tanulásban és felállva az asztaltól az ablakhoz ment és látja, hogy az ablakon hever egy pár garas. Erre vissza hirta fiát és így szólt hozzá: „Azért utasítottalak el, hogy nem vagy éhes, mert nem volt pénzem kenyérré, de mivel láttam, hogy az ablakon hever ez a pár garas, meggyőződtem róla, hogy éhes vagy”... Ebből láthatjuk tehát, hogy ha a gyermeknek kenyér kell, I'ten előteremtí hozzá a pénzt, hogy adhasson neki.

— De mit tegyen az ember — kérte egy harmadik — ha üzletre kell a pénz és nincs egyetlen fillérje sem?

— Akkor sem szabad kétségbe esni... Hallgassatok ide, elbeszélésem nektek az újhe'yi Čadik, a „Jiszmach Majse” szerzőjének történetét. A „Jiszmach Majse” gazdagon nősült és gazdag apósa ellátta őt minden jóval, úgy, hogy nyugodtan búvárkodhatott a Tóra tanáiban. Már nagy családja lévén, midón apósa meghalt, a vagyon tönkre ment és így minden támasz nélkül maradván, kétségbeesett helyzetében nem tudott magának tanácsot adni, miképpen tarthatná el nagy családját. Szerette volna tovább folytatni tanulmányait, de nem volt képes erre, a sok gondoktól, melyek oly hirtelen nehezédtek rá, folyton azon gondolkodott, hogyha lenne neki tízezer koronája, azt odaadná egy üzletembernek, üzleti célra, hogy a haszonból tartsa el az ő családját... Midón egyszer így elgondolkodott, elsírta magát és elaludt a gemőre mellett. Álmaiban egy nagy teremben volt, ahol az asztalfőn egy öreg ember ült és tanult. Az öreg intett neki, menjen be a másik szobába, hol egy emberrel találkozott, aki megkérdezte tőle, hogy tudja-e, ki az az öreg ember a nagy teremben? „Nem” — válaszolt ő, de mondja meg Ön, ki az az öreg ember? „Az őtt Rabénü Jiczehok Lürjó, a szent „Ari”. Erre a Jiszmach Majse nagyon megörült és a terembe sietve, közeledett az asztalhoz és leült az öreg mellé. „Mond csak fiatalember — szó't hozzá az „Ari”, — ha már az embernek van tízezer koronája, akkor már nincs ráutalva a Teremtő kegyelmére?! Hiszen egész életében rá van utalva az ember, ha étkezik, ha alszik, jár-keel és üzletet köt, minduntalan szük-séges az ő kegyelme. Tehát ha már

TÁTRALOMNIC! MAGAS TÁTRA!

Értesítem a t. c. közönséget, hogy orth. kóser pensiómat megnyitottam. Elő- és utószobában kedvesmeny. Cím: PENSION TOBOVITS, Tatranska Lomica, Villa Bugosh

úgyis szükségem van a Teremtőre, megbízhatok benne annyiban, hogy éppen úgy amint megad más mindent, megadja neked a megélhetéset a tízezer korona nélkül is... És erre felébredt a Jizmach Majse és azóta nem törődött a parnósze miatt...

Igy telt el az ünnepi éjszaka. Mire megvirradt, a chósizidok eltávoztak és a Rebbe is pihenőre tért.

Minden péntek este, még telen is, a vacsora a késő éjjeli órákig tartott, úgy hogy a Rebbe alig aludt valamit.

— Egyszer volt egy bölcs király — szokta hiveinek mesélni — aki nagyon keveset aludt. Midőn megkérdezték, miért alszik oly keveset, így válaszolt: „Nem akarom királyságomat elaludni, mert amikor alszom, nem vagyok király...” Így vagyunk a חנוכה -szal is, két szombaton aludni, mert akkor királyok vagyunk és elalszunk királyságunkat.

Péntek este, midőn éjfél utött az óra, a Rebbe rázendített a szent kálloí Cačdik nótáira:

— Wald, Wald wie grajs bist du, — Góles, Góles wie weit bist die, — az daz Wald wet weren a wekerimmen — Wie die heilige Schime zurück kimmen

Ezt a nótát szoktuk mi böcherok, a jesivában énekelni, midőn a téli csütörtök estéken átvirrasztva tanulunk és t'hillmet mondottunk, közben-közben táncra perdülve énekeltek a kálloí Cačdik nótáit, a többi között a fent említett — a gólusból, a Sechina után sóvárgó nótát is magyar fordításban:

Erdő, erdő, de sűrű vagy,
Kedves Rózsám, de messze vagy,
Ha ezt az erdőt kivághatnám,
Kedves Rózsám megláthatnám...

Guttman József (Torna)

Sakter és majl-képek

fenőkővek nagy választékban kaphatók

SCHWARCZ T. ÉS TÁRSA

kékes- és kőszőrüs

Tel.: 33-4-37.

Budapest VII., Király utca 18. sz.

Értekezés a többnejűség vallási tilalmáról

Katz Joél erdői főrabbi (Ardud, Románia) *Pardész Rimajnim* címen rendkívül érdekes, sőt a maga nemében egyedülálló halachikus munkát adott ki.

Az egész responzum-mű ugyanegy tárgyról szól. Az egyes értekezések középpontjában, *Rabénú Gersajm* chemje áll. Tudvalevőleg Rabénú Gersajm 950 évvel ezelőtt tiltotta a többnejűséget, de bizonyos esetekben (három országból való 100 rabbi engedélye alapján) ez a tilalom felfüggeszthető. Természetesen csak igen nyomós okokból történhetik ez és csak akkor engedhető meg a férjnek nősülése, ha a polgári törvénykönyv által elválasztott felesége nem akarja elfogadni a rituális válólevelet, hogy lehetlenné tegye a férjnek, más házasság rituális megkötését. Ilyen esetekből kifolyólag: Erdélyből, Beszarábiából, Magyarországból fordultak a tudós szerzőhöz, aki ebben a kérdésben elsőrangú szak tudós. A tárgyalt esetek mögött nagy családi tragédiák húzódnak meg: a polgárilag felbontott házasságokban, az asszony betegsége, vagy erkölcstelensége, hisztériája, néha teljes vallástalansága rávilágít arra, mennyit szenvedett a férj, akit még a „get” el nem fogadásának passzív rezisztenciájával is kínozni akar. Az erre vonatkozólag felvett jegyzőkönyveket és iratokat áttanulmányozta a szerző, a szükséges utánjárásokat eszközölte és azután imponáló szakértelemmel, a zsidó családi élet tisztasága érdekében való lelkes buzgalommal bizonyítja, hogy a felhozott esetekben nem alkalmazható Rabénú Gersajm chemje.

Külön értekezés foglalkozik azzal a esettel, amelynek következtében a most Romániához tartozó Beszarábiában egy halachikus szerző megtámadta a hírneves beszarábiai főrabbit: *Zirelsohnt*. Arról van szó, hogy egy férfi: Szovjetországból menekült. Az asszony, aki szovjethivatalt kapott, nem akarta követni, a „get”-et elküdték neki, de nem lehet megállapítani, vajjon megkapta-e. Zirelsohn főrabbi szükségének tartotta a házasság felbontásá-

hoz 100 rabbi beleegyezését, amelyet fölösleges szigorításnak tartott az említett halachikus szaktekintély. Katz Joél főrabbi nagy tudományos apparátussal alátámasztja Zirelsohn főrabbi álláspontját.

A széfer vége, értekezés arról, hogy a rabbiknak utódlására s egyéb jogokra vonatkozó *chazokó*-ja a vallásos hagyományban és törvényben gyökeredzik.

A hozzáértők nagy élvezettel fogják ezt a rendkívül élelken és érdekesen megírt, alapos, tudományos művet tanulni s nagy örömeik lesz ebben a „gránát-kertben” (*Pardész Rimajnim*), ahol oly szép eszmei gyümölcsök virulnak.

Egy „purimi” hitközség

A sátoraljaújhelyi zsidóság peszachi jótékonyágának egyik legkomolyabb tényezője egy tréfás intézmény: a már évek óta megalakulni szokott purimi hitközség. Ennek a tréfás hitközségnek komoly pénzügyi eredményéről szóló számadást az egész ünnepen át kifüggesztve lehetett olvasni a nagy klauzban és a Teitelbaum-féle imaházban.

A purimi hitközség pénzügyminisztere: Baum Bernát pénztárnok beszámol arról, hogy 1351 pengőt gyűjtöttek jótékony célra, és ezt kiosztották az újhelyi három hitközség szegényei között. A purimi hitközség működésének két legfőbb faktora Landau Salamon „elnök” és Friedmann Mendele „samesz” volt. Mellettük nagyszerű működést fejtettek ki: Rosenberg D., Friedmann József, Jakobovits Mayer, Schwartz Jenő.

Hálás köszönetet kell mondanunk az Orthodox Központi Irodának 20 pengős adományáért, továbbá a Franck pótkávégvár 20 kg. peszachi árujéért. Az egész eredményben nagy érdeme van Groszmann József jegyzőnek, aki oly szerény, hogy nem akarta ezt a nyilvános beszámolót megírni, amiért én vállalkoztam a feladatára.

Klein Lajos

purimi hitközségi gondnok
S. A. Ujhely.

Rabbi mint kormányzó

LEHMANN-ELBESZÉLÉS A XII. SZÁZADBOL. 12

— Látom, mondá *Said emir*, hogy nincs érzéked olyan iránt, amelyek más embert izgatnak, mégis azt hiszem, hogy bele fogsz egyezni az én tervembe.

— Beszélj Uram, a te szolgád hallgatja.

— Nézd csak, Sámson, az én egyetlen leányom *Fatime* legdrágább kincsem nekem. Anyja már régen meghalt és ő az egyetlen emlékem tőle. Jobban szerettem őt mindig, mint ahogy kellett volna, soha sem tagadtam meg egy kérését sem. Tegnap egy gazdag és előkelő emir kérte meg a kezét. Akkor ő könnyek között bevallotta nekem, hogy ő téged szeret, a te feleséged szeretne lenni. Képzeld, milyen kellemetlen helyzetbe jutottam: egy szabadon bocsájtandó rabszolga legyen a vőm... De én megismertelek és nagyrabcsülöm fekölt szellemedet és nemes szívedet. Ezért én azt ajánlom neked, vedd föl Mohamed vallását, akkor még ma szabadnak nyilvánítlak, ajánlani foglak Szaladin szultánnak, aki a szellem embereit és a tehetséges férfiakat meg tudja becsülni. Tudom, hogy rövidesen nagy állást kapsz a szultán udvarában, azután hazajössz és nőül veszed *Fatimét*.

— Legkegyelmesebb Uram, a legmélyebb fájdalommal tölt el, amit mondtál. Te olyan jóságos vagy irántam, hogy rettenetes rosszul esik nekem, a te kívánságodat visszautasítani, holott ezzel hálátlannak tűnök fel. Hiszen úgyis megcsinálhatnám, hogy elfogadom a szabadságot, a szultán udvarába megyek és onnan könnyen találok utat és módot arra, hogy hazámba meneküljek. De ez távol legyen tőlem, én nem akarlak megcsalni, hanem megmodom neked nyíltan, hogy én sohasem fogom elhatározni magam arra, hogy őseim hitét otthagyjam. Te sokat olvastál, ismered a zsidóság bibliáját, ott meg van írva, hogy Babilon királya kényszeríteni akarta *Chananjót*, *Misoélt*, *Azarjót*, hogy Izrael I'tenétől elpártoljanak, és ők inkább tűzbe dobatták magukat, de a király óhaját nem teljesítették. Én is kész vagyok bármilyen módon meghalni, de hűtlen nem leszek I'tenemhez.

— Hát a te I'tenem nem a miénk? Hát nincs nekünk egy atyánk, hát nem egy I'ten teremtett bennünket?

— Ez igaz, de az imádás útja és módja más és én úgy akarom szolgálni I'tenemet, amint ezt *Majse Rabénú*, a mi nagy mesterünk előírta.

— Mit, te nyomorult rabszolga, te ellenszegülsz kérésnek? Hát vedd tudomásul, hogy parancsolom neked, vedd fel az izlam vallást, ezt parancsolom én, aki életednek és haláloednek ura.

— Megölhetsz uram, de hitszegésre nem kényszeríthetsz.

— Akkor halj meg kutya.

Haragtól szikrázó szemekkel kirántott övéből egy éles tört és odarohant a nyugodtan álló *Rabbi Sámson* felé. Ebben a pillanatban félretolták a függönyt, amely az emir szobáját a szomszédoszobától elválasztotta és kilépett *Fatime*.

— Apám, mondta, kérlek apám, de bántsd őt.

Amikor az emir meghallotta, hirtelen megállott, visszatette a tört, amely már majdnem érintette *Rabbi Sámson* mellét és öklét emelte rá.

— Zsidó, szólt haragtól elfojtott hangon, te mertél ellenszegülni parancsaimnak?

— Drága jó kegyelmes uram, hát te nem vetnél meg engem, hogyha pénzért vagy földi javakért hitszegő lennék?

— Menj a pokolba, szólt neki az emir.

Amikor *Rabbi Sámson* eltávozott, *Said* így szólt az ő reszkető leányához:

— Itt voltál a szomszédoszobában, hallottad a mi beszél-

getésünket? — Igen, atyám.

— Akkor tudod tehát, hogy ez a zsidó mit merészelt, mit felelt nekem.

— Igen, apám, hallottam.

— *Fatime*, *Fatime*, mit tettél velem... Annyira lealázkodtam, amennyire ezt egy muzulmán apa sohasem tenné. Egy nyomorult rabszolgának felajánlottam szabadságot, gazdagságot, tiszteletet és egyetlen leányomat és ő visszautasítja! Ő visszautasítja azt, amiért annyi száz nemes fiatal ember boldognak vélné magát! Szegény, balga gyermekem, miért csináltál ilyet, verd ki a fejedből ezt a nyomorult kutyát.

Fatime elkezdett sírni:

— Apám, én őt szeretem, nézd milyen nemes, milyen I'tenfélő ember, hogy mindazt, amit mi boldogságnak tartunk, könnyedén eldobja magától az ő meggyőződéséért.

— És te nem haragszol azért, hogy visszautasított téged, olyan értéktelennek tartod magadat, hogy még igazat adsz neki, amikor vonakodott *Said* emir vejének lenni?

— Atyám, nem szabad ezt az embert olyan mértékkel mérni, mint egy szolgát. Hiszen nem is olyan ember ő, mint magunkfajta emberek. Imádkozni akarok I'tenhez, hogy mutassa meg az utat, hogy felesége lehessen anélkül, hogy lelkiismeretét megterheljem.

— Te furcsa gyerek, csak nem akarsz egy zsidóhoz nőül menni? A próféta szakállára esküszöm...

— Ne esküdj apám, ne esküdj!

— És hogyha nem is erősítem meg szavamat esküvel, kijelentem neked, hogy ez nem lehetséges. Mit mondana erre a szultán, összes ismerőseim. Verd ki az egészet a fejedből, légy megint az én büszke gyermekem és vedd meg azt, aki téged visszautasított.

— Nem, apám, ezt nem lehet...

— Akkor légy legalább erős és igyekezzél elfelejteni az egészet. Csak nem felejtkeztél meg e rabszolga miatt a te atyádról! Eddig mindig te kértél tőlem és én mindent megadtam, most én kérek tőled: verd ki az egészet a fejedből.

— Meg fogom próbálni atyám.

— Hát egyezzel abba bele, hogy nőül mész a gazdag, előkelő fiatal és szép emir *Ibrahímhoz*, aki téged tegnap megkért.

— Ezt nem tudom megtenni, nagyon kérlek, engedj időt nekem.

Még ugyanaznap az emir elrendelte, hogy *Rabbi Sámson* a birtoknak a legtávolabbi pontjára rendeljék és megparancsolta a felügyelőnek, hogy különös szigorral bánjon vele. Rettenetes élete volt. A felügyelő úgyis betegességgig kegyetlen volt, képzelhető tehát, milyen kánál verte véresre gyakran azt a rabszolgát, akinek megbántalmazását az ura megengedte. De *Rabbi Sámson* mindent tűrt, egy pillanatig sem bánta meg, hogy erősnek bizonyult, néha sóhajtott egyet és mondotta:

— Mindenért, ami ér engem, áldassék az I'ten.

Atyja kívánságának eleget akart tenni *Fatime* és az első időben úgy tűnt fel neki, hogy ez sikerülni fog annál is inkább, mert nem találkozott *Rabbi Sámson*nal. Nemsokára azonban mélabú vett erőt rajta, minden untatta, mosolyogni sem tudott, nem panaszkodott hangosan, de belsőleg emésztette magát és napról-napra hervadt. Apja megdöbbenéssel tapasztalta ezt és akkor elhatározta magát, hogy megteszi gyermeke kedvéért azt, amiről soha gondolta, hogy lehetséges lesz nála. Elhatározta, hogy odaadja *Rabbi Sámson*nak a leányát, még akkor is, hogyha nem akar a mohamedán vallásra áttérni. Egyik napon *Sámson* berendelték ura elé a kastélyba. (Folyt. köv.)

HIREK

NAPTÁR

Sabosz Achre-K'dajsim, Ijor 10.

III. Perek

— **Haftajro:** Halaj chivné chüsijim —
Gyertyagyujtás (Bpest): 6.40
שבת קיימת " : 7.40
סוף זמן קריאת שמע (Bpest): 7.10

— **Rabbiinstallációk.** Április 23-án iktatták be az Eperjes melletti Kis-Szebenben (*Sabinov*) R. Jaakajv Sólajm Goldstein főrabbit, nagynevű bold. édesatyja örökébe. A beiktatáshoz a kelet-szlovákiai községek túlnyomó része elküldte képviselőit. Az új főrabbi a fényesen kidíszített temp'omban nagy-szerű és megható beszédet mondott, aztán fogadta a felekezeti és hatósági külötségeket, többek között Kapračik kerületi kapitány is üdvözölte a főrabbit. A banketten Braun (Héthárs), Goldstein (Ba'atonfüred) és Feldbränd főrabbiak mondtak Tóraigéket. — Vasárnap iktatták be *Zsambokréten* Reich Benjámin főrabbit.

— **Az abaujszántói orth. hitközség** tisztújításai: Rosenberg Manó elnök, dr. Moskovits Árpád és Goldmann Lipót alelnökök, Friedmann József templomeöljáró, Feuerstein Imre pénztáros, Glück Rudolf ellenőr, Landsmann Ignác gazda. Választmány: Ifj. Blau Jenő, Engl Péter, Fried Menyhért, Feigenbaum Gyula, Weisz Gyula, Waldmann Jakob stb.

— **A budapesti orth. Leányegyletben** (VII., Dob-utca 35. II.) május hó 2-án szombat délután 1/2 órakor Ausch Hilda fog előadni.

— **A balmazújvárosi orth. hitközség** választásai: Markovits József elnök, Ornstein Dezső gondnok, Gréger Jenő pénztáros, Steinberger László ellenőr. Képviselők: Steinberger Emil, Steinberger Sámuel, Steinberger Endre, Fohn Benő, Spitzer Jenő, Schwartz Adolf, Gelbmann Endre.

— **Dr. Ehrmann Eperjesen.** Április 21-én Eperjesen nagy hatással szónokolt dr. Ehrmann Salamon (Frankfurt), az Aguda egyik vezetőembere. Másfél óras előadásában megvilágította a legfontosabb Aguda problémákat. (A harmadik Kenészió, Erec Jászroel, nevelésügy stb.) A rendkívül értékes fejtegetése nagy hatást kért.

— **A szatmári orth. hitközség** választásai: Grosz Dávid elnök, Rosenberg Sámuel alelnök, Schönberger Henrik főgondnok, Mayer József, Feuer Ignác gondnokok, ifj. Weisz Jenő pénztárnok, Weisz Elemér ellenőr. Tanácsnok: ifj. Reuter Mór, Freund Sándor, Guth Sándor, Lefkovits Lipót, Spiegel Dávid, Rosenberg Ignác, Feldmann József, Hasenfeld Zsigmond.

— **Megkapó tóraavató ünnepség** folyt le Salgótarjánban. Hochhauser Károly, a hitközség érdemes tagja új Széferjét baldachin alatt vitték a zsinagógába, ahol a szomszédos hitközségek kiküldöttjei is megjelentek. Friedmann Mór kántor művészi recitáció után Deutsch Jenő abaujszántói főrabbi chiniich drósója magával ragadta a zsúfolt templom halgatóságát. Utána Müller S. pásztói főrabbi beszélt hatásosan. Este a házigazda a „Pannonia” nagytermében 250 terítékes, hőkező chiniich-bankettet adott, melyen szebbnél-szebb Tóra'gék hangzóttak el.

— **A kisvárdai Talmudtóra.** Peszach előtt tartotta évadzáró vizsgálatait. A több mint 200 növendékű hírneves Tóra-intézet examenje a legkitűnőbb eredményt produkálta. Több mint 30 lap gemőre-tajszefeszt és kommentárokat tudtak a tanulók könyv nélkül. — Az intézet vezetősége szükségét látja a Talmudtóra-épület kibővítésének és újabb melamed-tanerők alkalmazásának, mely terv keresztülvételére széleskörű akciót indított. (Tórabarátok küldjék e célra fordítandó szíves hozzájárulásukat az intézet agilis vezetőjének címére: Stern Dániel Talmudtóra-elnök, Kisvárdai.)

— **Az új kolozsvári dajon.** A kolozsvári orth. hitközség előjárósága Hager Juda rabbit, a Nagyváradon lakó vizniczi rebbé-család fiatal tagját, egyhangúlag dajonjává választotta.

— **Az uzhorodi „Lomde Tóra”** keresk.- és ipari alkalmazottak tóranaluló egyesületének újonnan megválasztott tisztikara: Fried'änder Béla elnök Öhlbaum Sándor és Mikulincer Nándor alelnökök, Farkovits Herman titkár, Markovits Emil pénztáros, Markovits Zoltán elnök, Holländer M. M. jegyző, Goldblatt Herman gondnok, Választmány: Klein Emil, Feldman József, Grünwald Márton, Katz Fülöp Goldblatt Samu, Weinberger Márkusz, Einhorn Márton, Weinberger Herman Klein Zoltán (Szürte). Póttagok: Katz Lajos, Kohn M.

— **A kisvárdai orth. hitközség** tisztújításai: Kain József elnök, Klein Márkusz és Östreicher Áron alelnökök, Ehrmann Éliás, Eichler Mór, Dancziger Ignác gondnokok, Goldstein Ignác pénztáros, Hartmann József ellenőr, Halmi László gazda. Választmány: Keszenbaum Herman, Kroó Andor, Stern Dániel, Friedmann Dávid, Mandel Benjámin, Grünfeld Samu, Hartmann Henrik, Ehrmann Márton, Friedmann Bernát stb.

— **Pusztába kiáltó szó.** *Barát Endre*, a jeles fiatal költő ilyen címen bocsátotta közre legújabb verseit, amelyeket olvasóink szíves figyelmébe ajánlunk. A kötet reánk való hivatkozással kedvezményes árban kapható a szerzőnél, Bučapest, VIII. Kun-utca 12.

— **Utazási kedvezmények a Budapesti Nemzetközi Vásár** belföldi látogatói számára: A vásárigazolvány az összes magyar vasútvállalatok vonalain május 2-től május 18-ig Budapestre és május 8-tól május 24-ig Bučapestről vissza 50 százalék kedvezményre jogosít. A belföldi utasok teljes árú jegyet vesznek, amellyel díjmentesen utazhatnak vissza az inculó állomásra. Ugyancsak félárú utazásra jogosít a vásárigazolvány a MFTR és a DGT dunai hajóin április 24-től május 31-ig. A MAVAUT vonalain a vásárigazolványok tulajdonosai 20—50 százalékig terjedő kedvezményben részesülnek. Külföldi vásárlatogatók a vásárigazolvány alapján április 28-tól május 28-ig érvényes úgy az oda-, mint a visszautazásnál külön-külön igénybevehető 50 %-os utazási kedvezményben részesülnek. Ezenkívül 3 ízben 33 %-os jegykedvezményt vehetnek igénybe Bučapestről a magyar vidékre teendő tetszés szerinti utazásoknál. Részletes felvilágosítás és vásárigazolványok a vásár tb. képviselőinél és az utazási irodákban kaphatók.

— **Szombati hetivásár áthelyezés.** A poprádi hitközség egynéhány agilis tagjának sikerült keresztülvinni az ottani hatóságnál, hogy a szombati hetivásárt áttegyék hétköznapra. Ebben a tekintetben főérdeme van Zipser Lipót előjárónak, aki igen népszerű a hatóságoknál. Most arra igyekeznek a poprádiak, hogy bevezessék a szombati érvényt.

— **A nagyecsedí orth. hitközség** új tisztikara: Grozinger Samu elnök, Kain Mátyás gondnok, Gelberman Manó pénztárnok, Katz Emánuel ellenőr, Katz Ármin jegyző. Képviselőtestület: Schwarcz Mór, Katz Bernát, Weisz Henrik, Weisz Ignác. Keszler Salamon, Grosz Sámuel, Weinberger Gyula, Davidovits Jakab, Schmalhausen Lipót, Klein Herman, Schmalhausen Ábrahám, Weinstein Léb, Katz Sámuel.

— **A királyházi rabbiszek** betöltését nagy viszályok előzik meg. A hitközség két pártra oszott. A szatmári chaszidim pártja a rabbiszeket a kerekiei főrabbi tudós fiával akarja betölteni. A másik párt viszont Goldberger Pinkász fehérgyarmati ros jesivó érdekében dolgozik. A béke helyreállítására az uzhorodi központi irodához fordultak.

— **Egy háborús könyv** kerül a közeli jövőben sajtó alá, melyből peszachi számunkban aktuális mutatóványt közöltünk „Mezümen-bencsolás a telefonkagylóban” cím alatt. Írója, *Pick Béla*, 59 éves kora dacára, a čunaszerdahelyieknek mindig fiatalos, aranyos kedélyű „Pick bácsija”, aki nem új ember az irodalom terén. Az új könyv az eddigi háborús művektől eltérően egész más témákat ölel fel. Elhallgatja a borzalmat, de inkább mint vallásos érzésű zsidó telefonista, aki végigszolgált a háborút, a saját és jó bajtársai csodálatosan szép háborús élményeit tárja az olvasó elé és minčvéig igaz zsidó szellemenben a Mindenható jóságát, csodatetteit magasztalja. Izeltől közlünk jelen számunkban újra egy mutatóványt: „Három lépés I'ten ujjá” címen. (Az új mű előjegyezhető a szerzőnél: Pick Béla, Dunajska Streda.)

— **Egyleti választások Vácott.** *Talmudtóra* egylet: Elnök Hirschfeld Mátyás, gabek: Donáth Dávid, id. Hirschfeld Lipót, Kollmann Dávid, Reichenberg Ignác, Braun Dávid, Hirschfeld Fülöp, Singer Herman. — *Tórasz Cheszed* egylet: Elnök Ungár Jónás, gabek: Fricmann Ábrahám, Löwinger Áron, Pápa Zsigmond. — *Iskolazék:* Elnök Pápa Lipót, tagok: ifj. Hirschfeld Lipót, Winkler Samu, ifj. Pápa Frigyes, Abelesz Fülöp, Schmidl Pál, Lebovics Vilmos.

— **Haláleset.** A budapesti orth. hitközség egyik jámbor, nemeslelkű tagját veszítette el Horn Izsák váratlan elhunytával. Jóságossága, tóraszeretete és vallásossága által a fővárosi orthodoxia széles rétegeiben népszerűségnek örvendett. Nagy részvételt temették.

— **Ifjúsági hírek.** A nagyecsedí T. B. új tisztikara: Grosinger Béla elnök Weisz Miksa gondnok, Gelbermann S. jegyző, Wittmann D. ellenőr; Frenkel J., Weisz S., Berger E., Salamon J., Steinberger M., Noé J., Grünwald J. választmányi tagok, Weinstein J., Frenkel E. póttagok. — **A sárospataki T. B.** szijómöt rendezett Kidüsin-re és Soviujasz-ra, melyen Fischer főrabbi és Friedländer Vilmos hadronja után, Weisz Dezső, Wachtel Sándor, Weisz Zoltán, Szoffer Ármin és Stecher Dezső ifjak szóltak fel. — **A nyiregyházi T. B.** tisztújítása: Friedmann Jenő elnök, Eisenberger Jenő titkár, Mandel Henrik és Schwarcz Andor gondnokok, Eisenberg Miklós pénztárnok, Schnitzler Jenő ellenőr, Steif Jenő könyvtárnok. Tanács tagok: Kohn Elemér, Klein Ernő, Fisch Ármin, Számvizsg. biz.: Böhm Miklós, Moskovits Árpád, Eisdorfer József, Né-

Gleichenberg fürdőn

Dreibaum - Eisen Szálloda - Penzió és orth. kóser vendéglő
 Megnyílik május hó elején.

Modernen renoválva. Elsőrangú szobák. Olcsó penzióárak. — Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál: **Hirschenhauser étkezde, Pápa, Kossuth u.**

Balatonfüred

egyetlen kóser vendéglője, mely Goldstein Ezra balatonfüredi orth. főrabbi úr felügyelete alatt áll, dr. Ajtós E Imre igazgató-őorvos úr villájában május végével megnyílik. Pontos és gyors kiszolgálás. Szolid árak. Izletes ételek.

Özv. Pollák Dávidné
 orth. kóser vendéglős

GONDOS SÁNDOR

zsidó könyvkereskedése
 Budapest, VI., Andrassy-út 53.

Telefon: 17-1-22

Magyar-német-héber nyelvű
 zsidó irodalom
 Zsidó iparművészeti cikkek
 Szombaton zárva!

— **meti László.** — **A miskolci Mirjam** leányegylet választásai: Plattner Lenke elnök, Steinmetz Jolán alelnök, Schwarcz Magda jegyző, Weingarten Fanni pénztáros, Schön Lilly könyvtáros, Kulturbiz.: Waló Zsidi, Steinmetz Manci, Goldstein Rózi, Birnbaum Szerén. — **A gutai leányegylet** szombati összejövetelén Fischer Anny beszélt nagy hatással.

CSALÁDI HÍREK

(Négy sorig P 4, azonfelül soronként P 1.)
Waktor Lilikét Apc. eljegyezte **Reiner Viktor**, Poroszló.

Fogel Irénke Hajdúhadház és **Danczinger Herman** Kisvárdai, jegyesek.

Klein Erzsike Sátorajauhely, **Fränki László** Hajdúböszörmény, jegyesek.

Fried Ilonka Miskolc és **Rosenwassser Jenő** Ibrány, házasságot kötöttek.

Rotschild Irénke Putnok, **Fischl József** Paks, jegyesek.

Weinberger Szerénke Makó, **Taub Sándor** Kötaj, jegyesek.

Herczog Blanka Trnava, **Reisner Samu** Magyarbél, jegyesek.

Fried Blumit, **Fried Adolf** nagykereskedő leányát Hajdúnánás, eljegyezte **Ungár Mátyás**, Beled.

Horovitz Aranka Hajdúhadház és **Katz Miklós** Bihar (Románia) jegyesek. (M. k. é. h.)

Gestettner Évi N. Zámky—Szombathely és **Hirschfeld Miksa** Vác, jegyesek. (M. k. é. h.)

Fränkl Cháje Szóret Ujfehértórol eljegyezte **Fried Judo Jaakajv**, R. Ajzér **Fried**, ruszinszkói közp. iroda elnök fia, Munkács.

Legszebb, legdivatosabb menyasszonyi párók: **Allschülernél**, Budapest, Csányi-utca 12. (Telefon: 31-0-79.)

Fischer Jakabnak, egyletünk alapító tagjának, elnökünknek s előadójának Kuttner Ellával való eljegyzéséhez a legszívesebben mázslatot kívánunk. Egyben ezúton is a legghálásabb köszönetünket fejezzük ki az egyletünk érdekében kifejtett áldásos működéséért.

Tiferesz Bachurim, Dunajska Streda.

A legszebb menyasszonyi, barmicva és más alkalmi ajándék:

שבת הגדולה = A lélek szárnyain
 c., az egyetlen orthodox szellemű, fordítással és gazdag kommentárral ellátott, teljes héber szövegű

IMAKÖNYV

Ára: párnázott műbörkötésben 14 P., diszes, aranyomású egészségkönyvben 10 P., csinos félvászonkötésben 8 P., kötésre hajtogatva 7 P. Az összeg előzetes beklüldése ellenében bérmentve küldi a szerző.

Dr. KRAUSZ FÜLÖP, SÁRVÁR
 Szlovákiai rendeléseket elintéző: **Reiner Sámuel**, Presov, Kalvária.)

PARÓKA

különlegességek

Modern és tartós kivitel
 Tartós ondulálás, alakítások
 Olcsó árak

ALTSCHÜLER

BUDAPEST, VII, CSÁNYI U. 12
 (Király ucca sarok)

Telefon: 31-0-79.

Pályázatok

A sárospataki orth. izr. hitközség a **הנהלת בית המדרש** állásra pályázatot hirdet. Pályázótól megkívántatik, hogy **Jóré somálm merabim** legyen és elismert orth. rabbiktól kabólkákkal rendelkezék. Kitűnő előmunkázók alulírottakhoz küldjék pályázatukat, családi állapotuk és eddigi működésük megjelölésével. **Majhe!** előnyben. Fizetés évi 2400 pengőig meg egyezés szerint és a szokásos mellékjövödelmek. Ajánlatok: **Dr. Moskovits Artur** hitk. elnök címére küldendők.

A **sahy-i (ipolysági) statusquo izr. hitközség** a megüresedett **rabbihálás** betöltésére pályázatot hirdet. A pályázóktól megkívánja, hogy az államnyelven kívül a magyar és német nyelvet is tökéletesen bírják és az érettségi vizsgán kívül megfelelő képesítésük legyen. A megválasztandó rabbi köteles a helybeli reálgimnáziumban és a polgári iskolában a zsidó vallású tanulók hitoktatását is elvállalni. Javaldalmazás megállapodás szerint. Pályázati határidő 1936. május 20. Az okiratokkal és az eddigi működés részletes előadásával felszerelt pályázatokat dr. Holló József hitk. elnök, Sahy, címre kérjünk beküldeni.

A **sahy-i statusquo izr. hitközség elnöksége.**

Apró hirdetések

DEBRECEN, **Schreiber orth. bodega**, Hunyadi-u. 15. Vasút mellett.
BENŐSÜLÉSRE keresek csinos, 30 éves leányom részére, minden információt kibíró ügyes, szombattartó ró-fős fiatallembert, lehetőleg pénzzel, „Felsődunántúli város, vagyon 30.000” jelige. (20 fill. bélyeg.)
INTELLIGENS nyomdász vagy sűrűvését benősülésre keresek. Kimerítő ajánlatot „Volt talmudista” jeligére kérek. (20 fill. bélyeg.)
TISZVISELŐNŐ vagyok, lakótársul keresek egyedülálló úrileányt v. úrnőt, akivel bérterhermentesítésem céljából, berendezett tágas, tiszta lakószobákat megoszthatnám. Kertész-u. 50. I. em. 5. Található vagyok déli 11—2 és este 8—9 között.
TALISZ-TFILIN találtatt, budapesti telefonfülkében. Igazolt tulajdonosa jelentkezzék Go'dstein Benőnél, Személynök-u. 19. (Tejcsarnok.)
PARTIKÉPES, metszőnek való 26 éven felüli böchert keresek „Azonnali állás” jeligére, Ugyanott böcher tanfőnök ajánlkozik. (20 fill. bélyeg.)
NŐSÜLNE 38 éves elvált chaszicis óráskész, megfelelő hozománnyal. Nyiregyháza, Bessenyei-tér” jelige.

GYERMEKEKHEZ értő, németül tudó, háztartásban jártas középkorú nő elhelyezkedne szerény igényekkel. Budapest, József-u. 43. házfelügyelőnél.
PARÁDFÜRDŐI vendégek orth. kóser diétás kosztot kaphatnak Izsák Manó-nál, Recskén, a pétervásári főrabbi felügyelete mellett.
TANULÓLEÁNY, szombattartó, felvétetik. Weiszmann nőruha-szal'on, Bp. Király-utca 13.
FALURA, főzni-sütni tudó orth. leány felvétetik. József-körút 36. II. II.
VIDÉKRE orth. mindenek szakácsnő harmincöt évesig kis családhoz felvétetik. Bp., József-körút 36. II. em. 11.
FIATALEMBER gimnáziumi érettségivel kezdő tisztviselőnek, azonnali belépésre kerestetik. „Biztos jövő” jeligére a kiadóba.
NAGYÜNNEPI éneket tanulnék **bátfiletől**. Ajánlatokat árral a kiadóba. kérek „Hetenként kétszer” jeligére.
MÁTRAFÜRED legszebb helyén, Pesti soron, orth. kóser penzió, folyóvízes szobákkal megnyitott. Felvilágosítás: Mandl Erzsébet, Gyöngyös, Egri-ut 5.
KÖNYVELESBEN, gépirásban jártas szombattartó fiatalember felvétetik. Cím a kiadóban.
SZERÉNYIGÉNYŰ mindenek-főzőnő háztartásban elhelyezkedne. Vidékre is. Özv. Grünbergerné, Budapest, VII., Kazinczy-utca 49. I. 18.
KÁNTOR-metszőhöz benősülné 24 éves jóhangú intelligens volt böcher, képzett kántor. Igénye egyszerű, házias, valóságos fiatal leány, megfelelő hozománnyal. „Benősülés 24” jeligére. (Válaszbélyeg.)
VIDÉKI városban úriház, 40 éves fűszerüzlettel és korlátlan italmérésrel öregség miatt olcsón eladó. „Aranybánya” jeligére.
BUDAKESZI Erdő-u. 33. sz. alatt szép nagy kerthelyiséggel orth. kóser étkezdémét május 15-én megnyitom. Jó ízetes konyha, diétás is, olcsó és pontos kiszolgálás. (Autóbusz megállótól egy perc.) Referenciák a budapesti és vidéki rabbinál. Érdeklődés 15-ig Budapest, Király-utca 16. alatt is. Kornfeld A. Dávid. — Parti-ügyekben válaszbélyeg.
FÉRJHEZMENNE intelligens szép leány. „Özvegyemberhez is” jeligére.
BRENDÉZETT vegyipari üzem (több közszükségleti cikk betanításával) eladó. Esetleg tökéletes társ kerestetik. Erdeklődni: Schwartz Mór, Püspökladány, Bocskay-utca 24.
BUDAPEST közelében 2—3 gyermeket elvállalnék nyaralásra és tanításra, jó levegős helyen. Fischer orth. kántor, Bta.

PARÁDON megnyitott a Breuer-féle orth. kóser penzió. Autóbusz-megállónál. Kosztot fürdőbe is szállít.
ÖZVEGY, gyermektelen, biztos egzisztenciájú 35 éves orth. úriember feleségül venne 26—28 év körüli szép úri-leányt 6—8000 pengő hozománnyal. Jelige: „Vidéki nagy városban”.
NYIREGYHÁZÁN Weisz Lajos paplanos Vay Ádám-u. 8., kitűnő paplant készít minden minőségben, hozott vagy saját anyagból. Javitást is vállal.
AZONNALI belépésre keresek két kis gyermek mellé zsidó leányt, aki háztartásban is segédkezzék. Fizetési igény megjelölendő. „Fakereskedő” jelige.
INTELLIGENS úrileány gyermekek mellé vagy házikisasszonynak, kitűnő bizonyítványokkal ajánlkozik. Vidékre is. Budapest, Almásy-tér 3. II. 4.
ZUGLIGETBEN a 81-es villamos közelében hatalmas gyümölcsösben orth. kóser ellátást, kellemes otthont nyújtók. Ellátás házon kívül is. SCHIFFER-ÜDÜLŐ Zalai-út 10.
ÜGYES, megbízható és gyors fűszerkereskedőségét május 15-ére felveszünk. Ajánlatokat bizonyítványmásolatokkal sürgősen kérjünk. Polák Mór és Sándor, Balatonfüred.
NŐTLEN borkezelő, több évi gyakorlattal, állást keres. Itallal vidékre utazást is vállal. „Szombattartó” jelige.
INTELLIGENS, vallásos úrileány gyermekek mellé ajánlkozik, háztartásban is kisegít. Cím a kiadóban.
UJHUTA borsodmegyei magas'ati gyógyhelyen (Kis-Tátra) megnyitott Grünwald Márkné orth. kóser étkezdéje.
HÁZTARTÁSBAN jártas, vallásos házvezetőnő cseléd mellé felvétetik. Cím: Zimmer Sándor, Békéscsaba, Trefort-u. 13.
SUCHE streng orthodoxes Kindermädchen, das auch im Haushalt behilflich sein muss. Tschechoslovakische Staatsbürgerinnen mit Praxis können Offerte an: Herzog Emanuel, Vrbové (bei Piestany) richten.
SZOMBATTARTÓ, vidéki, 30 éves biztos egzisztenciával rendelkező üzlettárs-tulajdonos szakképzett fiatalember megismerkedne kimondottan csinos, intelligens, házias nevelésű jobb, valóságos családból származó 24—28 éves leánnyal, házasság céljából. Üzletnagyonbátáshoz kellő hozománnyal. Fényképes leveleket: „Ésses chajil áteress bálah” jeligen továbbít a kiadóhivatal.

Felelős szerkesztő és kiadóhivatalos:
GROSZBERG JENŐ

Springer nyomda Bethlen Gábor u. 33.

ZSIDÓ ÚJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

Alapította:
Groszberg Lipót ז"ל

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VII., KERTÉSZ-UTCA 48
Telefon: 42—5—90. Csekk számla: 50.791.
Egész évre: 20 pengő. Külföldre P 25.

Szerkeszti:
Groszberg Jenő

LAG BOAJMER

„Szentek legyenek az ő I'tenük előtt és ne szentségtelenítsék meg I'tenük nevét.”

A folyó hetizakasz e szavai a kajhénekre vonatkoznak, de tulajdonképpen Jiszróél egész közössége kötelezve van, hogy közreműködjék cselekedeteivel és életmódjával azon, hogy kajhének, papok birodalmává legyen. Eppen ezért ez az ige legjobban fejezi ki érzelmeinket, most, amikor a *Sz'firo* borongós hangulata és *Lag Boajmer* öröme között visszagozondolunk a mult és kérdezzük, hogy mit jelent számunkra. A mult tanulságát és a jövő feladatait foglalja magában az idézett tanítás, a mostani időben, amikor a mult szomorúságára és dicsőségére gondolunk, de egyszersmind a jelen küzdelmeire és reményeire.

„Szentek legyenek!” Ezt közösségünk mindenkor megakarta valósítani. Ez volt az eszmény, amely felé törekedett mindenkor. Ezzel magyarázható, hogy *Peszach* első napja után mindjárt következik a *Sz'firo*, amely *Sovajsz* felé vezet. Mert a testi felszabadulás után számlálja Izráel a napokat, hogy bekövetkezzék a kinyilatkoztatás napja, a Tóra ünnepe, amely azután tartalmat, szent célt ad a zsidóság életének.

Szentségre törekszünk, de halandó ember nem érheti el ezt a fokot. Csak az érdemi meg ezt a jelzöt, aki feláldozta életét az eszméért. Csak az viselheti a „szent” nevet, aki szerette I'tent, nemcsak „teljes szívvel”, hanem teljes lélekkel (*B'chol nafsecho*) azaz élete árán (*afilu hu najtel esz nafsecho*). Erre a szentségre példát adott Rabbi Akivó, amikor üldöztetése közepette ragaszkodott a Tóra tanulásához, amikor példát adott arra, miképpen kell vértanúságot szenvedni, sok ezernyi örvendékének. A *Sz'firo* napjai felidéznek az ő emléket is, akik közül sokan ezren elhullottak, a hagyomány szerint,

mert gyarlóságukban szem elől tévesztették a Mester példáját és gyűlölködtek egymás ellen.

A Mester vértanúsága nagy csapás volt, de a Tóra tanulmányozása újra lelket lehel az elalétt népbe és egyik ilyen népépítő képében ott ragyog egyik tanítványa: *Rabbi Simajn ben Jajchó* fényalakja, aki nemcsak a hagyományozott Tórát tanította, hanem belevilágított a hit titkaiba, amikor megalkotta a szent *Zajhart*, amely az elnyomotthoz, a szenvedőhöz szólt: „*Tó s'má* — jöjj és hallgasd, amit tanítok” és ahhoz akinek lelke elborult, mert lát egy szerencsétlen világot, azt mondja, „*Tó ch'zé* — jöjj és láss”, új világot mutat számokra a szent Tan, ha belemélyedsz! És *Lag Boajmer* napján hódolnak neki ezren és ezren a Szentföldön, mert akkor jegyezte el magát az Örökkévalósággal, akkor hagyta itt a földet.

Évszázadok leperregnek és felelevenednek előttünk a keresztes hadjáratok borzalmai. A *Sz'firo* idejében egymásután hullottak el a Rajnamelléken a vértanúk ezrei, *SUM* (Speier Worms, Mainz) városokban. Most sem tudjuk megrendülni nélkül olvasni a krónikákat, amelyek elmondják nekünk, hogy az 1096-i szenvedések között milyen hangulatban született meg az ima, amely azóta felhangzik templomainkban: „Írgalomnak Atyja, a magasban trónoló, nagy kegyelmében tartsa számon a jámborokat, az igazakat, a gánctalanokat, akik feláldozták lelküket I'ten Nevének megszentelésére... sasoknál könnyebbek voltak és oroszlanoknál erősebbek, hogy megtegyék alkotójuk akaratát.”

A szenvedés után új erőre kap a vértanúk népe. Speier, Worms és Mainz nevei (*SUM*) nemcsak a vértanúsággal kapcsolatban nevezetesekek, hanem a zsidóság erkölcsi és vallási életének rekreálása tekintetében is szerepet

játszanak. (*Takónajsz SUM*, a három városban elhatározott fontos vallási intézkedések.)

Menekültek a vértanúk keletre, Lengyelországba és ott egy nemzedék támadt, amelynek tanításából még most is élünk és a nagyok között is nagy férfiu (*ódom gódajl boanókim*): Rabbi Majse Isserles, a *Remó*, akinek köszönhetjük a *Sülchon Örűch* betetőzését és akinek megdicsőüléséről *Lag Boajmer* napján emlékezünk meg hódolattal.

A vértanúság ideje nem szűnt meg. A napokban is hullottak a Szentföldön a hősök és vértanúk. Időszerte nyert a gyászdal, amelyet *Dóvid Hamelech*, a szent dalnok költött a neki oly kedves fiatal *Jajnoszon* hősi halála alkalmából. Fájdalom és büszkeség, le-sújtottság és emelkedettség nyilatkozik meg, amikor azt hangoztatja:

— *Jiszróél dísze, magaslataidon halott... sasoknál gyorsabbak és oroszlanoknál erősebbek voltak...*

Felemelő érzés, az újságok jelentése szerint, a szentföldi fiatalság hősiessége. Nélküle még sokkal nagyobb vérfürdő lett volna, mint amilyen volt. Ahol kellett, ott gyorsak voltak a segítséghez mint a sasok és ahol kellett hősiesen támadtak és védekeztek mint az oroszlanok. De ne felejtjük el, hogy nem ok nélkül, nem céltalosság nélkül változtatta meg az *Av Horach-mim* ima ezt a bibliai ígét, amikor alkalmazza a középkori vértanúkra: „sasoknál gyorsabbak, oroszlanoknál erősebbek voltak”, de hozzáfűzi azt is: „hogy megtegyék alkotójuk akaratát” (*laassajsz r'cajn kajnom*). Ezzel a pótlással a fizikai bátorságot, a materiális hősiességet erkölcsi vágányra tereli, mert az igazi zsidó hősiesség ilyen természetű. S azért nincs hobb óhajunk, mint az „hogy ez a szentföldi hősi szellem, amelyről csodákat beszélnek, ne csak a veszély idejében, hanem a min-